

Birinci Dünya Savaşı'nın İlk Günlerinde İngiltere ile Esir Krizi

The Pows Crisis with the England in the First Days of the First World War

Neslihan Bolat Bozaslan*

Abstract: During the First World War, the Ottoman Empire had to fight on many fronts in order to ease the burden of its ally Germany. Facades such as Egypt, Hijaz and Yemen were opened in order to cut off the connection of England with South Asia. Britain has violated the rules of war many times during this struggle. One of these violations is the incident of the British arrest of the infantry Major Bahaeddin Bey and Navy Captain Tahsin Efendi, who were in charge of shipment and transportation to Yemen at Port Said Port in Egypt in order to hinder the logistic activities of the Ottoman Empire. On the other hand, Enver Pasha asked two British soldiers in Istanbul to be arrested in response to these two soldiers who were arrested under internal custody. The Istanbul Security Directorate prepared and sent a list of reputable persons from the British subjects in Istanbul to the Ministry of Internal Affairs. In the meantime, the decision to arrest two British subjects instead of the two soldiers in question was forwarded to the US Embassy. The aim is to make the world public aware of the war crimes committed by England. In our study, the process of identifying these people and presenting them to the Ministry of Internal Affairs was evaluated in the light of archival documents.

Key Words: History of the Republic of Turkey, the First World War, England, Prisoners of War, Enver Pasha, Yemen, The Hague Convention, War Law

Structured Abstract:

Introduction and Purpose of the Study:

During the First World War, the infantry Major Bahaeddin Bey and Bahriye Captain Tahsin Efendi, who were in charge of shipment and transportation to Yemen in Port Said Port in Egypt in order to disrupt the logistics activities of the British Ottoman State, were arrested. In return, Enver Pasha asked the British in Istanbul to arrest two valid persons against these two soldiers arrested in the Ministry of Internal Affairs and ordered them to be identified. This situation has also been reported to the American Embassy. The aim is to announce to the world that the UK has committed war crimes. In our study, it is aimed to evaluate the process

* Öğr. Gör. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü
LecturerDr, Gaziantep University, Faculty of Science and Letters, Department of Atatürk's Principles and Revolution
History

ORCID 0000-0003-3345-356X

bolat@gantep.edu.tr

Cite as/ Atıf: Bolat Bozaslan, N. (2020). Birinci dünya savaşı'nın ilk günlerinde ingiltere ile esir krizi, *Turkish Studies - History*, 15(1), 15-27. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.40508>

Received/Geliş: 10 January/Ocak 2020

Checked by plagiarism software

Accepted/Kabul: 18 March/Mart 2020

Published/Yayın: 24 March/Mart 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

CC BY-NC 4.0

of identifying these individuals and presenting them to the Ministry of Internal Affairs in the light of archive documents.

Conceptual / theoretical framework on the subject of study:

Throughout history, there have been new attempts to reduce war destruction as the volume of wars increased. Especially regulations on prisoners increased positively in line with the principle of improving their conditions. The Paris Declaration of 1856, the publication of the Lieber Rules of 1863, the Geneva Convention of 1863, in 1868. The St. Petersburg Declaration and the 1874 Brussels Declaration, The Hague Conventions of 1899 and 1907 are important steps in this process. However, the Allied states started to violate their rules at the beginning of the First World War. They carried out various activities against Ottoman citizens living within their borders, especially England, France and Russia. The Ottoman Empire, in order to protect the rights of its citizens, started some practices by choosing the method of retaliation or mutual harm. With these practices, the Ottoman Empire took care to protect its interests by taking care not to violate the International War Law rules.

Method:

A detailed literature review was carried out at the beginning of the study. Archive documents related to the subject have been transcribed and analyzed. Synthesis and analyzes were made by comparing all sources in accordance with the procedures in history research.

Findings and Discussion:

Enver Pasha, on 26 November 1914, ordered the Istanbul Police Headquarters to identify important British citizens, as the British captured two supply officers at Port Said Port in Egypt. However, there is no information about what kind of sanction was made against the names identified in the documents examined. It is thought that the information of the British citizens in question is intended to be kept prudently. Again, the attitude of the Ottoman State against England, the most powerful state of the period, and the support it gave to its captured citizens is important. It is noteworthy for human rights to keep foreign citizens under control without compromising the reciprocity principle at the same time. At a time when the concept of fundamental rights and freedom was violated, such as the First World War, the attitude of the Ottoman State was valuable.

Conclusion and Suggestions:

In the First World War, although some declarations were issued in order to alleviate the heavy destruction caused by wars, as in the Geneva Convention, some countries did not hesitate to violate these rules. Civilian people, especially those who did not participate in the war, were used as fraying elements of the psychological warfare on the fronts. An attempt was also made to disrupt the replenishment activities that provide services to the facades. In this context, while the food warehouses were shot and the hospitals were bombed, sometimes the officers in the supply roads were captured and the logistics support of the facades was cut. In the face of these violations, states have generally applied to apply the principle of reciprocity.

Although the Ottoman Empire stated that it would comply with the Geneva Convention before the First World War, it declared that it would benefit from the reciprocity principle by publishing its own rules when the war started. As a matter of fact, on 26 November 1914, shortly after the Ottoman Empire entered the war, England attempted to sabotage the Ottoman replenishment and captured two supply officers in Port Said Port in Egypt. In this case, the Ottoman Empire first tried to solve the problem through diplomatic means. While warning the British government on the one hand, it informed the international public opinion by reporting the issue to the American embassy. Thus, it did not break the law and did not violate the law of war.

As a result, although there is no information in the documents indicating that any action has been taken about important and valid British citizens in Istanbul, the most striking part of the list is that the British are in a very important position in trade and economy in Istanbul. The names of 98 people have been identified in the list. While those who are dealing with the economy in the first place, 10 people are bankers, 5 people are factory owners and 2 people are bankers. Looking at the table, it is seen that the British are also in an important position in the field of trade. 13 of them are traders, 6 of them are insurers, 4 of them are inspectors, 5 of them are tradesmen, 5 of them are brokers, 2 of them are machinists. Apart from these, the names in important positions from various professional groups also attract attention.

When the jobs and places of residence of British citizens on the list are evaluated, it is seen that they are an important part of social life in Istanbul. These names, which are among the immutable people of social spaces and entertainment venues in Istanbul, come to the fore as an elite group. Again, the fact that people working at key points in such important sectors are foreign, is remarkable in terms of showing the economic and social situation of the Ottoman State.

Key words: History of the Republic of Turkey, the First World War, England, Prisoners of War, Enver Pasha, Yemen, The Hague Convention, War Law

Öz: Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'nda müttefiki Almanya'nın yükünü hafifletmek amacıyla birçok cephede savaşmak zorunda kalmıştır. Özellikle İngiltere'nin Güney Asya ile bağlantısını kesmek amacıyla Mısır, Hicaz ve Yemen gibi cepheler açılmıştır. İngiltere, bu mücadele esnasında birçok kez savaş kurallarını ihlal etmiştir. Bu ihlallerden birisi de, Osmanlı Devleti'nin lojistik faaliyetlerini aksatmak amacıyla Mısır'da Port Said Limanı'nda Yemen'e sevkiyat ve nakliyat ile görevli piyade Binbaşı Bahaeddin Bey ile Bahriye Yüzbaşı Tahsin Efendi'nin İngilizler tarafından tutuklanması hadisesidir. Buna karşılık Enver Paşa Dâhiliye Nezareti'ne tutuklanan bu iki askere karşılık İstanbul'da bulunan İngiliz tebaasından iki muteber kişinin tutuklanmasını istemiştir. İstanbul Emniyet Müdürlüğü İstanbul'da bulunan İngiliz tebaasından muteber kişilerin listesini hazırlayıp Dâhiliye Nezareti'ne göndermiştir. Bu arada söz konusu iki askerin serbest bırakılmadığı takdirde yerine İngiltere tebaasından iki kişinin tutuklanacağı kararı Amerikan Sefareti'ne de iletilmiştir. Buradaki amaç İngiltere'nin savaş suçu işlediğini dünya kamuoyuna duyurmaktır. Çalışmamızda bu kişilerin tespit edilmesi ve Dâhiliye Nezareti'ne sunulması süreci arşiv belgeleri ışığında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Birinci Dünya Savaşı, İngiltere, Savaş Esirleri, Enver Paşa, Yemen, Cenevre Sözleşmesi, Lahey Sözleşmesi, Savaş Hukuku

Giriş

20. yüzyılın başlarında yaşanan siyasi ve askeri gelişmeler Osmanlı Devleti'nin üzerindeki baskıların artmasına neden olmuştur. Bu dönemde Osmanlı Devleti Trablusgarp'ta, Balkanlar'da ve Birinci Dünya Savaşı'nda çok sayıda cephede mücadele etmek durumunda kalmıştır. Osmanlı orduları, bu cephelerde yüzbinlerce şehid ve yaralı verirken 100.000'den fazla asker için de esaret hayatı başlamıştır. Özellikle Rus ve İngilizler'e esir düşen Türk askerlerinin sayısı; Harbiye Nezareti'nin hazırladığı bir raporda yaklaşık 133.839 olarak belirtilmiştir. Bunlardan 20.352'si Ruslar, 804'ü Fransızlar, 100'ü İtalyanlar ve diğerleri de İngilizler tarafından esir alınmıştır. Bu askerler Japon Denizi kıyılarından Fransa'ya, Sibiryaya içlerinden Hindistan'a, Kıbrıs, Yunanistan, Mısır ve Irak'a uzanan bir coğrafyada yurduna, sevdiklerine hasret kalmışlardır (Arıkan, 1991: 35).

Tarih boyunca, savaşların hacmi arttıkça, savaş tahribatlarını azaltmak için yeni girişimler olmuştur. Özellikle esirlerle ilgili düzenlemeler, onların şartlarını iyileştirme ilkesi doğrultusunda olumlu yönde artmıştır. Her değişiklik ileriye doğru atılan bir adım olmuş, harp esirlerine yapılan muamele daha insancıl bir kimlik kazanmıştır (İnan, 1972:1). Bu bağlamda öncelikle savaşa bakış değişmiştir. Savaş, kuvvetler arasındaki bir ilişki olarak değil, devletler arasındaki bir ilişki olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Şahıslar geçici olarak düşman kabul edilip, silahtan arındırıldıktan sonra, yaşama hakkına sahip bir birey olarak değerlendirilmiştir. Böylelikle esirler şahısların meselesi olmaktan çıkarak devletlerin meselesi haline gelmiştir (Özdemir, 1991: 573). Buradan hareketle XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren savaş hukuku geliştirilmeye çalışılmıştır. Savaşın zararlarını en aza indirmeye çalışan çözümler aranmışlardır. (Aslan, 2008: 236) İlk olarak 16 Nisan 1956 tarihinde Paris Bildirgesi yayınlanmıştır (Özdemir, 2004:15). Paris Bildirgesinin ardından 1863 yılında savaş hukukuna yönelik ilk düzenleme kabul edilebilecek Lieber Kuralları yayınlamıştır (Tetik&Güzel, 2013:29). 1859 yılında Solferino Savaşı'nda yaralılarla ilgilenilmeyip kendi hallerine bırakılmasından çok etkilenen Cenevreli Henri Dunant ve dört arkadaşı 1863 yılında ilk Cenevre Sözleşmesi'ni hazırlamışlardır. Daha çok yaralılara yönelik olan bu sözleşme ile Kızılhaç, Kızılay gibi milletlerarası kurumların doğuşuna zemin hazırlanmıştır. Bu sözleşme değişik zamanlarda yeniden gözden geçirilmiştir. Henri Dunant ve arkadaşlarının 1863 yılında

hazırladıkları sözleşme 22 Ağustos 1864 tarihinde Cenevre Konvansiyonu olarak kabul edilmiştir(Özdemir, 1991:574). Cenevre Sözleşmesi'nin ardından 1868 yılında St. Petersburg Bildirgesi ve 1874 yılında Brüksel Bildirgesi yayınlanmıştır(Tetik&Güzel, 2013:32). Diğer taraftan Cenevre Konvansiyonu'nun hükümleri 1899 tarihli Lahey Sulh Konferansı'nda deniz savaşlarını da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Ayrıca 1899 tarihli Lahey sözleşmesinin bugün de geçerli olan bir maddesi önem arz etmektedir. Bu madde gereğince büyük devletler silahlı direniş gösteren sivil halkı çeteci ilan edip savaş suçu işlediklerini belirtip cezalandırılmalarını ileri sürerken, küçük devletler bunların meşru savaşçılar olarak görülmesini istemiştir(Tetik&Güzel, 2013:34). 1907 yılında Lahey Sözleşmesi'nin "Kara Harbinin Kanunları ve Adetleri Hakkında Yönetmelik" başlıklı bir ek hazırlanarak harp esirlerine yönelik 17 maddelik düzenleme yapılmıştır. Burada harp esirlerinin tâbi olacakları muamele, esirlerin hakları ve yükümlülükleri gibi pek çok husus düzenlenmiştir (Kocatepe, 2011: 46). 1856 yılında Paris Sözleşmesi ile başlayan bu süreç, 15 Haziran 1907 tarihinde imzalanan Lahey Sözleşmeleri ile daha da genişleyerek günümüze kadar gelmiştir(Musa Kılıç, 2019:1).

Lahey sözleşmesinde savaşlarda uyulması gereken kurallar belirlenmiştir. Bu sözleşmede Kara, deniz ve hava bombardımanlarında dikkat edilmesi gereken kuralların yanı sıra esirlere iyi muamele etmek de yer almıştır. Buna göre sivil halkı korkutacak ve özel mülkiyeti tahrip edecek bombardıman yapılmayacaktır. Ayrıca cepheye yakın olmayan şehirler, kasabalar, köyler, binalar, meskenler bombalanmayacak, aykırı hareket edenler neden olacakları can ve mal kaybını tazmin edeceklerdir. Bununla birlikte din, sanat, hayır işlerine tahsis edilmiş binalar ve tarihi anıtlar, hastaneler ve hastane gemilerinin bombardımana maruz bırakılmamaları için komutanlar bütün önlemleri almakla yükümlüdürler, şeklinde düzenleme yapılmıştır(Temel, 2003:149).

Osmanlı Devleti de Lahey Sözleşmesi'nin imzalanmasından sonra Bab-ı Ali Hukuk müşavirliği vasıtasıyla Birinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde 1914 yılı başlarında *Üsera Talimatnamesi* yayınlayarak ordu komutanlıklarına ve vilayetlere göndermiştir(Özçelik, 2010: 27). Fakat İtilaf Devletleri daha savaşın başında kendi koydukları kuralları ihlal etmeye başlamışlardır. Özellikle İngiltere, Fransa ve Rusya başta olmak üzere kendi sınırları içerisinde ikamet eden Osmanlı vatandaşları aleyhinde çeşitli faaliyetlerde bulunmuşlardır(Çetin, 2013:76). Osmanlı Devleti de kendi vatandaşlarının haklarını muhafaza etmek için, misilleme veya karşılıklı zarar verdirme yöntemini seçerek bazı uygulamalar başlatmıştır. Bu uygulamalar şunları kapsamaktaydı;

1- *İtilaf Devletleri tarafından şehit edilen, yaralanan veya esir alınan Osmanlı uyruklu sayısı kadar, Osmanlı Devleti'nde ikamet eden İtilaf Devleti vatandaşının buldukları yerlerden başka yerlere sürgün edilmesi,*

2- *İngiliz, Fransız veya Rus uyruklu olup Osmanlı Devleti'nde üst düzeyde görev yapan itibarlı kişilerden bir kısmının tutuklanarak, aileleri yanlarında olmaksızın ülkenin iç kısımlarına gönderilmesi,*

3- *İtilaf Devletleri'nin, Osmanlı Devleti'ndeki ekonomik kurumlarının mallarına ve menfaatlerine tedbir konularak neden oldukları kişisel ve mali hasarların diyet bedellerinin tazmin ettirilmesi.(Temel, 2003:150).*

Birinci Dünya Savaşı'nın İlk Günlerinde İngiltere ile Esir Krizi

Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'nda Galiçya'dan İran'a, Kafkaslardan Yemen'e oldukça geniş bir alanda mücadele etmek durumunda kalmıştır. Müttefiki Almanya, Osmanlı Devleti'ni yeni cephelerin açılması için zorlamıştır. 2 Ağustos 1914 tarihinde Almanya ile yapılan ittifak anlaşmasından kısa bir süre sonra Alman genelkurmay başkanlığı Enver Paşa'ya bir yazı göndererek yeni cephelerin açılarak Almanya ve Avusturya'nın yükünün azaltılması gerektiğini bildirmiştir(Kressenstein, 1943: 13). Birinci Dünya Savaşı'nın başında yalnızca Boğazların ve Kafkasya'nın savunulması öngörülerek yapılan savaş planı sürekli revize edilerek Osmanlı Devleti'nin dört bir yanı savaş alanı haline getirilmiştir. Özellikle İngiltere'nin Güney Asya ile

bağlantısını kesip, gücünü kırmak amacıyla Mısır, Hicaz ve Yemen cepheleri açılmıştır(Bolat, 2009:15).

İngiltere, bu girişimlere karşılık olarak Osmanlı topraklarını ele geçirmek için saldırılarını arttırmış bunu yaparken savaş kurallarını ihlal etmekten geri durmamıştır. Bu amaçla Osmanlı Devleti'nin söz konusu cephelerde ikmal faaliyetlerini aksatmak maksadıyla Mısır'da Port Said Limanı'nda Yemen'e sevkiyat ve nakliyat ile görevli piyade Binbaşı Bahaeddin Bey ile Bahriye Yüzbaşı Tahsin Efendi'yi 9 Teşrinisani 1330(13 Aralık1914) tarihinde harb esiri olarak tutuklamışlardır.(BOA, DH. EUM 5. Şube, 4-41-1333- M.08-1) Erkan-ı Harb Kolağası Yusuf Bey'in (BOA, DH. EUM 5. Şube, 4-41-1333- M.08-2) bildirdiği bu haber üzerine Enver Paşa, Dâhiliye Nezareti'ne tutuklanan bu iki askere karşılık İstanbul'da bulunan İngiliz tebaasından iki *mühim ve muteber* kişinin tutuklanması yönünde gereğinin yapılmasını emretmiştir(BOA, DH. EUM 5. Şube, 4-41-1333- M.08-3).

Dâhiliye Nezareti, İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne söz konusu tarife uyan İngiliz vatandaşları ile alakalı bir çalışma yapmasını istemiştir. İstanbul Emniyet Müdürlüğü, İstanbul'da bulunan İngiliz tebaasından önemli ve itibarlı kişilerin listesini hazırlayıp Dâhiliye Nezaretine göndermiştir(BOA, DH. EUM 5. Şube, 4-41-1333- M.08-4). Bu arada söz konusu iki askerin serbest bırakılmadığı takdirde yerine İngiltere tebaasından iki kişinin tutuklanacağı kararı Amerikan sefaretine de iletilmiştir. (BOA, DH. EUM 5. Şube, 4-41-1333- M.08-5) Buradaki amaç İngiltere'nin savaş suçu işlediğini dünya kamuoyuna duyurmaktır.

İstanbul'da İkamet Eden Muteber ve Mühim İngiliz Tebaası

İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından hazırlanan tablo incelendiğinde İstanbul'da ikamet eden İngiliz vatandaşları ile alakalı dikkat çekici noktaların olduğu görülmektedir. Emniyet müdürlüğünün verdiği bilgilerde kişilerin ne işle iştigal edip nerede ikamet ettiğine yönelik bilgiler bulunmaktadır. Söz konusu tablo ek olarak metin sonunda verilmiştir(BOA, DH. EUM 5. Şube, 4-41-1333- M.08-6). Tabloda yer alan isimlerden on dördü para ve finans sektöründe çalışmaktadır. Çeşitli bankalarda yönetici, denetçi, veznedarlık gibi önemli görevleri ifa etmektedirler. Bu durumun bankacılık alanında yeterince tecrübe sahibi olmayan Osmanlı Devleti açısından sektörün gelişimi bakımından özellikle faydalı olabileceği düşünülmektedir. Diğer taraftan ekonomi alanında yabancı isimlerin ve yabancılara ait bankaların fazlaca görülmesi ülkenin ekonomisinin kontrolü hakkında çeşitli ipuçları vermekte ve iktisadi bağımsızlıktan söz etmenin güçlüğüne göstermektedir. Diğer iş kollarında olduğu gibi burada da İngiliz asıllı olanların dışında farklı milletlerden olup İngiliz vatandaşı olan isimler görülmektedir. Burada İngiliz ve Amerikan vatandaşlarına sağlanan bazı ekonomik ayrıcalıklardan faydalanmak isteyen zengin tüccar ve iş adamlarının bu ülke pasaportu almalarının da rolü olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca ekonomik koşullarının iyi olması hasebiyle bankacılık sektöründe çalışan kişilerin merkezî mahallerde ikamet ettikleri görülmektedir. Bu kişiler İstanbul'da cemiyet hayatının da önemli isimleri haline gelmişlerdir. Nitekim bu dönemde İstanbul'da bulunan eğlence ve sosyal mekânların müdavimleri olmuşlardır.

Bankacılıkta olduğu gibi ticarî alanda da çok sayıda İngiliz vatandaşı çalışmaktadır. Hazırlanan tabloya bakıldığında İstanbul'da yaşayan İngiliz vatandaşlarının özellikle para ve finans sektörünü tercih ettiği gözlenmektedir. Genel olarak halı, zahire, deri, tütün, çığıt, şişe ve kömür ticaretiyle uğraşmaktadırlar. Rum, Ermeni, Fransız asıllı İngiliz vatandaşlarının ticaretle iştigal ettikleri göze çarpmaktadır. Osmanlı Devleti'nin yabancı yatırımcıya açık tutumu düşük oranda gümrük vergisi alınması gibi uygulamaların yabancı tüccarların işini kolaylaştırdığı düşünülmektedir. Özellikle İngiltere ile 1838 yılında Balta limanında imzalanan ticaret anlaşması İngilizlerin Osmanlı Devleti'nde çalışmalarını oldukça kolaylaştırmıştır(Damlıbağ, 2014:67). Bu sebeple Osmanlı devleti İngiliz vatandaşları açısından bir çekim merkezi konuma gelmiştir. Böylelikle ekonominin kontrolü büyük ölçüde İngilizlerin eline geçmiştir.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından verilen listede yer alan isimlerden altı tanesinin fabrika sahibi ya da fabrikada yönetici konumunda olduğu tespit edilmiştir. Daha çok dericilik alanında üretim yaptıkları görülmektedir. Beyoğlu, Moda, Cihangir, Bakırköy ve Kazlı'da ikamet etmektedirler. Yabancı yatırımcıların Osmanlı Devletinde fabrika sahibi olmaları, devletin yabancı yatırımcılara yönelik ılımlı tutumunu ve kapitülasyonların etkisini göstermektedir. Yine bu fabrikalarda makinist gibi görevlerde bulunmaları yetişmiş iş gücü açığının işareti olarak değerlendirilebilir. Yahut yabancı sermayedarların iş gücünü de yabancı uyruklulardan seçmiş olabileceği akla gelmektedir. Bu arada vasıfsız işgücünün de Türklerden sağlandığını belirtmek gerekir.

İstanbul'da faaliyet gösteren İngilizlerin çalıştığı bir diğer iş kolu sigortacılıktır. 1872 yılında İngiliz sigorta şirketleri vasıtası ile Osmanlı Devleti'ne giren sigorta hizmeti oldukça hızlı yayılmış ve kabul görmüştür. İngilizlerin ardından Fransızlar da Osmanlı sigortacılık pazarına girerek şirketlerinin şubelerini açmışlardır. İngiliz, Fransız ve Alman sigorta şirketlerinin çeşitli şubeler açması Osmanlı Devleti'nin sigortacılık açısından önemli bir pazar olduğunu göstermektedir. Hazırlanan tabloda altı İngiliz vatandaşının sigortacılıkla uğraştığı bilgisine ulaşılmıştır.

Diğer taraftan söz konusu listede ismi bulunanlardan dördü mühendistir. Bu mühendislerden ikisinin Rus, birinin İngiliz diğerinin Fransız asıllı olduğu düşünülmektedir. Ayastefanos, Şişli ve Sıraserviler gibi merkezi mahallerde ikamet etmektedirler. İzidor Acıyanoviç isimli mühendisin başkentten uzakta Trabzon gibi bir vilayette görev yapması İngiliz vatandaşları için Osmanlı Devleti'nin bütün şehirlerinin çekim alanı olduğunu göstermektedir.

Ayrıca mühim ve muteber kişiler listesinde beş komisyoncunun bilgileri bulunmaktadır. Osmanlı Devleti'nin son döneminde ekonomi tamamen bozulmuştu. Halka kredi sağlayacak ulusal bir kurum bulunmuyordu. Bu durumdan en çok çalışan nüfus, özellikle de tarımda çalışanlar olumsuz etkileniyordu. Halkın para ihtiyacını temin edecek bir kurum olmadığı için halk bu ihtiyacını şahsi finansörler vasıtasıyla gideriyordu. Böylelikle ortaya faizciler, komisyoncular, tefeciler gibi alternatif para finansörleri çıktı (Özdemir, 2009:221). Bunlar daha çok yabancılardan oluşmaktaydı. Genelde hanlarda ikamet eden bu komisyoncular Galata, Sirkeci gibi mahallerde çalışmaktaydı.

Öte yandan verilen listede bulunanlardan üçü posta, telefon, telgraf gibi haberleşme alanında çalışmaktadır. Dönemin en büyük keşiflerinden olan kablolu iletişim ağını Osmanlı Devleti'nin de kullanıyor olması elbette çok önemlidir. Fakat bu alanda yetişmiş bir Osmanlı vatandaşının bulunmayışı ya da mühim mevkilerde çalıştırılmaması Osmanlı Devleti açısından endişe vericidir. Telefon, telgraf gibi gelişmiş bir iletişim teknolojisinin İngilizlerin kontrolü altında olması devletin mahrem bilgilerinin muhafazası bakımından güvenli değildir. Nitekim Birinci Dünya Savaşı'nda bu durumun sıkıntıları çokça yaşanmıştır. Zaman zaman Harbiye Nezareti'nden cephelere gönderilen telgraflar cephe komutanlıklarınca İngiliz harp hilesi olabileceği endişesini uyandırmıştır. Öyle ki 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Mütarekesi imzalandığı bilgisi Yemen Cephesi'ne iletildiğinde Yemen'de bulunan 7. Kolordu Komutanı Ahmet Tevfik Paşa, gelen telgrafa harp hilesi olabileceği düşüncesi ile temkinli yaklaşmıştır. (Bolat Bozaslan, 2019)

Bunlara ek olarak listede bulunanlardan üçü gazetecidir. Bu kişilerin biri gazete imtiyaz sahibi diğeri müsahih bir diğeri ise muhabirdir. Ancak diğer sektörlerde yer alan İngiliz vatandaşlarının da bu gazetelerde yazılarının yayımlandığı görülmektedir. Yine de basın gibi önemli bir alanda resmi olarak çalışan İngiliz vatandaşlarının azlığı dikkat çekmektedir. Bu durum bu kişilerin takma adlarla basında yer aldığı şüphesini uyandırmaktadır.

Söz konusu listeye bakıldığında İngiliz vatandaşlarının Osmanlı Devleti içerisinde çok farklı sektörlerde çalıştığı görülmektedir. Elektrikçi, Makine müfettişi, terzi, dava vekili, hastane

müdürü, tüfenkçi ustası, polis müdürü, tercüman, emlakçı, vapur mutemedi, lokantacı ve veznedar gibi çeşitli alanlarda istihdam olunmuşlardır. Ayrıca mağaza sahibi olan İngilizler de vardır. Bütün bunlar Osmanlı Devleti'nin yabancılar açısından kazançlı bir iş sahası olduğunu göstermektedir. Bunların dışında Duyun-u Umumiye ve Reji İdaresi'nde de çok sayıda İngiliz vatandaşı görev almıştır. Reji İdareleri'nin ve Duyun-u Umumiye'nin kuruluş gayesi göz önüne alındığında Osmanlı Devleti adına üzüntü vericidir. Diğer taraftan çok sayıda İngiliz vatandaşının tersanede çalıştığı tespit edilmiştir. Yine muteber kişiler arasında bir papazın olması da dikkat çekicidir. Bu din görevlisinin yalnızca dini vazifesinden dolayı mı yoksa dini vazifesinin dışında toplum üzerinde farklı etkisi olduğundan mı bu listeye alındığı üzerinde düşünülmesi gereken bir husustur.

Enver Paşa, İstanbul Emniyet Müdürlüğüne mühim ve mueteber İngiliz vatandaşlarının tespiti konusunda emir vermiştir. Fakat incelenen belgelerde tespit edilen isimlere yönelik ne tür bir yaptırım yapıldığına dair bilgilere rastlanmamıştır. Söz konusu İngiliz vatandaşlarının bilgilerinin ihtiyaten el altında bulundurulmak istendiği düşünülmektedir. Yine Osmanlı Devleti'nin dönemin en güçlü devleti İngiltere karşısında takındığı tavır, esir alınan vatandaşlarına verdiği destek önemlidir. Mütakabiliyet ilkesinden taviz verilmeden aynı zamanda yabancı uyruklu sakinleri incitmeden kontrol altında tutması insan hakları bakımından dikkate değer bir husustur. Birinci Dünya Savaşı gibi temel hak ve özgürlük kavramının fazlasıyla ihlal edildiği bir dönemde Osmanlı Devleti'nin tutumu değerlidir.

Sonuç

Birinci Dünya Savaşı'nda cephelerde askeri müsademeler yaşanırken cephe gerisinde de ekonomik, siyasi, diplomatik müsademeler yaşanmıştır. Devletler savaşların meydana getirdiği ağır tahribatları hafifletmek amacıyla Cenevre Sözleşmesi'nde olduğu gibi savaş hukukunu düzenleyen birtakım bildirimler yayınlansa da bazı ülkeler bu kuralları ihlal etmekten geri durmamıştır. Özellikle savaşa katılmayan sivil halk cephelerdeki psikolojik harbin yıpratma unsuru olarak kullanılmıştır. Cephelere hizmet götüren ikmal faaliyetlerinin aksatılmasına yönelik girişimde de bulunulmuştur. Bu kapsamda bazen erzak depoları vurulup, hastaneler bombalanırken bazen de ikmal yollarındaki görevliler esir alınarak cephelerin lojistik desteği kesilmeye çalışılmıştır. Bu ihlaller karşısında devletler genel olarak mütakabiliyet ilkesini uygulama yoluna gitmişlerdir.

Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı öncesinde Cenevre Sözleşmesine uyacağını belirtmekle birlikte savaş başladığında kendi kurallarını yayımlayarak mütakabiliyet ilkesinden yararlanacağını ilan etmiştir. Nitekim Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesinden kısa bir süre sonra 26 Kasım 1914 tarihinde İngiltere, Osmanlı'nın ikmal yolunu sabote etme girişiminde bulunarak Mısır'da Port Said Limanı'nda iki ikmal görevlisini esir almıştır. Osmanlı Devleti bu durumda mütakabiliyet ilkesini devreye sokarak diplomatik yollardan sorunu çözmeye çalışmıştır. Bir yandan İngiltere hükümetini uyarırken diğer yandan meseleyi Amerikan sefaretine bildirerek uluslararası kamuoyunu bilgilendirmiştir. Böylelikle hukukun dışına çıkmayarak savaş hukukunu ihlal etmemiştir. Bu haliyle daha savaşın başında oyunu kurallarına göre oynayacağını ispat etmiştir. Birinci Dünya Savaşı sürerken ve sonrasında devletler birbirlerini savaş suçu işlemekle itham ederken, Osmanlı Devleti bu suçlamaları en aza indirmeye çalışmıştır.

Netice itibarıyla İstanbul'da bulunan *mühim ve muteber* İngiliz vatandaşları hakkında herhangi bir işlem yapıldığına dair belgelerde bir bilgi bulunmamakla birlikte listede en dikkat çekici kısım İngilizlerin İstanbul'da ticaret ve ekonomi alanlarında çok önemli bir konumda olduğunun görülmesidir. Listede 98 kişinin ismi belirlenmiştir. Bu kişilerden ilk sırayı ekonomi alanında uğraşanlar alırken bunlardan 10 kişi bankacı, 5 kişi ise fabrika sahibi, 2 kişi banker olarak görev yapmaktadır. Tabloya bakıldığında İngilizlerin ticaret alanında da önemli bir konumda olduğu görülmektedir. Bunlardan 13 kişi tüccar, 6 kişi sigortacı, 4 kişi müfettiş, 5 kişi esnaf, 5 kişi

komisyoncu, 2 kişi makinist olarak çalışmaktadır. Bunların dışında çeşitli meslek gruplarından önemli mevkilerde bulunan isimler de dikkat çekmektedir.

Listede yer alan İngiliz vatandaşlarının çalıştıkları işler ve ikamet ettikleri yerler değerlendirildiğinde bu kişilerin İstanbul'da sosyal hayatın önemli bir parçası oldukları görülmektedir. İstanbul'da yer alan sosyal mekânlar ve eğlence mekânlarının değişmez kişileri arasında yer alan bu isimler elit bir zümre olarak ön plana çıkmaktadır. Yine böylesine önemli sektörlerde kilit noktalarda çalışan kişilerin yabancı oluşu Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal durumu göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi

Dâhiliye Emniyet-i Umumi Beşinci Şube

BOA, DH. EUM 5. Şube, 4-41-1333- M.08-1.

BOA, DH. EUM 5. Şube, 4-41-1333- M.08-2.

BOA, DH. EUM 5. Şube, 4-41-1333- M.08-3.

BOA, DH. EUM 5. Şube, 4-41-1333- M.08-4.

BOA, DH. EUM 5. Şube, 4-41-1333- M.08-5.

BOA, DH. EUM 5. Şube, 4-41-1333- M.08-6.

BOA, DH. EUM 5. Şube, 4-41-1333- M.08-7.

BOA, DH. EUM 5. Şube, 4-41-1333- M.08-8.

Kaynak ve Telif Eserler

Arıkan, M. (1991). Birinci cihan harbi Türk esir mektuplarında duygu ve düşünceler. *Osmanlı Araştırmaları XI.*, 35-48.

Aslan, Y.(2008). Savaş hukukunun temel prensipleri, *TBB Dergisi*, (79), 235-274.

Baron Kress von Kressenstein. (1943). *Türklerle beraber Süveyş kanalına*. Haz. Mazhar Besim Özalpsan., İstanbul Askeri Matbaası.

Bolat, N. (2009). *I. dünya savaşında 7. kolordu'nun (Yemen) sıhhi durumu*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

Çetin, N. (2013). Osmanlı Devleti'nin I. dünya savaşında itilaf devletleri vatandaşlarına yönelik uygulamalarından biri: sürgün (Edirne örneği). *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 3 (5),75-94.

Damlıbağ, F. (2014), Osmanlı Sanayisindeki Vergi Muafiyetleri, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM* 35 (35), 065-088.
https://doi.org/10.1501/otam_0000000636

İnan, Y. (1972). Harp esirleri. Erişim Tarihi: 10.10.2019.
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/424/4715.pdf>.

Kılıç, M. (2019). Birinci dünya savaşı sürecinde itilaf devletleri vatandaşlarının zorunlu ikamet merkezlerinden biri olarak Urfa mutasarrıflığı. Erişim Tarihi: 08.08.2019.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/633479>
<https://doi.org/10.17067/asm.498927>

- Kocatepe, A. (2011). *Silahlı çatışma hukuku kapsamında harp esirleri ve hukuki statüleri*. Harp Akademileri Basımevi.
- Özçelik, M. (2010). *Birinci dünya savaşı'nda Türkiye'deki yabancı esirler*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi. <https://doi.org/10.29157/etusbe.69>
- Özdemir, A. (1991). Hukuk dilinde harp esirleri. Erişim Tarihi:12.09.2019. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/784/10080.pdf>, https://doi.org/10.1501/tite_0000000016
- Özdemir, Ş. (2004). Osmanlı sularında yabancı devletlerin korsanlığı karşısında Osmanlı Devleti'nin tarafsızlık konumu, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 36 (23), 189-203. https://doi.org/10.1501/tite_0000000016
- Özdemir B. (2009), 1854-1914 borçlanmaları galata bankerleri ve Osmanlı Bankası düyun-u umumiye idaresi Türkiye Cumhuriyeti'nin kabul ettiği Osmanlı devlet borçları, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı
- Temel, M. (2003). Birinci dünya savaşı yıllarında 1907 tarihli Lahey sözleşmelerine aykırı davranan itilaf devletlerine karşı Osmanlı Devleti'nin aldığı bazı önlemler, Erişim Tarihi:10.09.2019. <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c6s10/makale/c6s10m9.pdf>. https://doi.org/10.1501/tite_0000000416
- Tetik A. Güzel. M. Ş. (2013). *Osmanlılara karşı işlenen savaş suçları*, İş Bankası Kültür Yay.

EK

Tablo 1: İstanbul'da İkamet Eden Muteber ve Mühim İngiliz Tebaası

İsmi	Memuriyeti veya sanatı	Mahali ikameti
Mösyö Makri	İplik fabrikasında makinist	Bakırköyü'nde Sakız Ağacı'nda mukim
Mösyö Saikayi	Debbağhane fabrikası sahibi	Kazlı'da birinci caddede 15 numarada mukim
Mösyö Makari biraderi Ednar	Tüccar	Bakırköy Duyun-ı umumiye sokağı
Vahram Kirikoryan	Tüccar	Bakırköy İskele caddesinde bila numro mütearifen sakin
Sakala Mara	Tüccar	Bakırköy İskele caddesi
Bibi Patris	Ashabi emlakdan	Bakırköy Frenk Kilise sokağı
İstelyo	Kavsale tüccarı	Bakırköy- Hürriyet sokağı
Mösyö Manter	Sigortacı	Ayastefenos'da haneleri varise de Bebek'de sakin
Mösyö Darviç	Duyunu umumiye memurlarından	Ayastefanos'da kendi hanesinde sakin
Mösyö Maziç	Sabık İngiliz tercümanı	Ayastefanos'da kendi hanesinde mukim
Mösyö Maziç mahdumu Rişar	Nafia mühendisi	Ayastefanos'da kendi hanesinde mukim
Mösyö Maltas	Şimendifer direktörü	Ayastefenos'da sakin
Mösyö Maltas	Sigortacı	Ayastefanos'da hanesi varise de Kadıköyü'nde Moda'da sakindir.
Mösyö Antonyo Eskimir	Tüccar	Ayastefenosda sakin
Mösyö le Adelet	Bankı Osmanî müfettişlerinden	“ “ Kendi hanesinde sakin
Yorgi Sivacıoğlu	Tüccar ve Fenerde Abdi Subaşı mahalesinde 314 nolu kömür sergisi mutasarırfı	Beyoğlu'nda sakin
Talusti efendi	Fenerde abdi subaşı köyü tamir ve imalhane sahibi	Beyoğlu'nda sakin
Rojnabalu Farancı Halid	İngiliz Vesilyon Layn vapur kumpanyasında	Sünbül sokak 12 numara Mehmed Paşa apt. 2 numara
Frederic Doraçev	Tersande dork şirketi kumpanyasında	Şişhanede karakolunda fresko apartmanı
Mösyö Jöçorçil	Jandarma mirlivası ve sabık polis müfettişi	Birus sokağı 38 numaralı apt. 2 numara
Jozef Bomen	İngiliz hastanesi müdürü	Kaledibi'nde Camii şerif sokağı 3 numaralı İngiliz gemiciler kulübünde sakin
Pasivik Dozava	Reji idaresi basmahane vekili	Hamal başında 4 nolu apart. kat 1
Jorj Malumu veledi Ogüst	Hulmayn Alman kumpanyasında müstahdem iken boştaadır.	Küçük Zindan Yazıcı sokağı 45 numaralı apartman
Algarit Janlister	Galata Bankı Osmanî veznedarı	Yeni çarşıda yirmi bir numaralı hanede
Vişkor Kanzar	Osmanlı Bankası memurlarından	Beyoğlu'nda Faik paşa caddesinde istiradi hanede
Vilyam Vikram	Papaz	Yazıcı sokak İngiliz Kilisesi
Robert Hanz	Büter terzihanesinde terzi	Cadde-i Kebir 423 no Büter apartmanı
Royfar Dolia	Vapurlarda makinist	Bostanbaşı Karakolu'nun karşısında

Mösyö Yojepi Çelsi	Kredi Liyonda kâtip	Beyoğlu'nda Abud Efendi hanende 30 numarada
Henri Samuel Ferani	Otel Krikor tüccar	Otel Krikorda mukim
Rikardo Kartis	Tophande tüfenkçi ustası	Yazıcı sokak elli numaralı hanede
Alferd Güşat	Dava vekili	Şahkavi sokağında 15 numaralı apartmanın beş numarasında
Antuvan Pizani	Monitör Oryantal'de müsahih	Peşkirici sokağında 37 numarada
Ceymis Eskinez	Banker	Asmalı mescitte bir numarada
(BOA, DH. EUM 5. Şube, 4-41-1333- M.08-7)		
Jozeyi Garka	Yol kumpanyasında makinist	Kaledibinde 15 numaralı hanede
Henri veledi Tomsın	Bankı Osmanî müfettişlerinden	Ekin sokağında 10 numaralı hanede
Aleksandr Sofyato	Komisyoncu	Harbiye sokağında Çorlulu hanında sekiz numarada
Covanni Cenoviza	Tünel kontrol memuru	Kale kapısında Sadık Paşa apartmanı beş numara
İmanuel de Paro	Komisyoncu	Kale sokağında 34 numara Ayak? Paşa apartman beş numara
İzidor Acıvanoviç	Sabık Trabzon vilayeti ser mühendisi	Aynalı çeşme 17 numaralı hane
Beçyort	Gazesam hayat sigortası müdür muavini	Tünel pasajında 3 numara
Jozef Eskinzi	Haçoğlu hanında çığit tüccarı	Kabristan sokak 57 numara Avram hanında 5 numara
Edvin Vital	Zahire tüccarı	Minare sokağında 8 numara ört paşanın hanesinde sakin
Betsi Aport	Gazze -Şam hayat sigortası ikinci direktörü	Tünel pasajında 3 numara
Makvel Veduset veledi Völit	Divan-ı umumiye müfettişlerinden	Arslan sokağında 11 numaralı hane
Leon Eksinoz	Banker	Asmalı mescitte bir numaralı hanede mukim
Kreko	Halı tüccarı	Pasajda Endarya ? apt.
Antonyo Garizeni	Vapur mütemedi	Yazıcı sokak heyin apartmanı
Peter de Almanio		Kolyoncu'da Katibin sokağında yirmi iki numaralı hanede
Mösyö Erber Saluti	Tütün tüccarı İzmit	Tokatlıyan Oteli'nde kırk beş numarada
Mösyö Şarol Vetyi Kompit Paşa		Beyoğlu'nda yazıcı sokağında 42 numarada
Mösyö Kinyanom	Türkiye Milli Bankası direktörü	Büyük kabristan sokak
Doktor Liyanor Fransiçi	İspanya ikinci konsolosu Romanya liman reisi levap herald sahip imtiyazı	Birusa sokak 40 numaralı hane
Ozvaldiçi		Süit sokağında 3 numaralı hane
Jorji Rakulis		Birusa sokak 40 numaralı hane

Françesko Azima		Hanım astı 95 numaralı apartmanda
Antuvan Falaya	Osmanlı Bankası Beyoğlu Şubesi müdürü	Şişli Büyük Dere caddesinde
Vilyam İstevnos	İngiliz telgraf kablosu direktörü	Feri köyünde Bağçe sokağında
Edvard Amil	Bankı Otoman'dan mütekaid	Şişli Kasım Paşa caddesi 35 numaralı hanede
Aritos Saiki	Halı tüccarı	Pangaltı Damadyan apartmanın dört numara
Jorj Bardel	Makine mühendisi	Şişli Kağıthane caddesinde Ağabof hanın 3 numara
Alfret Şarlsili	Hidviye posta vapur vekili	Feri köy Arpa sulu sokağında bila numaralı hanede
Vivalet Edvarisli	Osmanlı Bankası'nda müfettiş	Feri köy İzzet paşa sokağında 47 numaralı hanede
(BOA, DH. EUM 5. Şube, 4-41-1333- M.08-8)		
Mösyö Monetti	Denil sigortası direktörü	Kandilli mezarlık sokağında 6 numarada
Mösyö Mönğüz	Makine müfettişi	Kandilli gök su caddesinde bila numara
Mösyö Vitali		Çinili'de Altunizade Musalla caddesinde
Vekalas de Toni	Telefon şirketi müdür umumiye	Osman Ağa Haydar Paşa caddesinde 118 numara
Mösyö Vilyam Vital		Saray-ı cedide Kamış dağı Kadıköy 36 numara
Vitali Ferakır	Şişe tüccarı	Kuzguncuk tenekeci sokağında 19 numara
Tomade la Ğaranj	Reji idaresi muhafaza şube müdürü	Ortaköy Portakal sokağında 51 numara
Mösyö Aykla	Cibali reji fabrikası direktörü	
Aleksandr Sivastopollu veledi Dimitri	Galata'da komisyoncu	Taksimde şişli sokağında 18 numara hanede mukim olup 48 yaşındadır
Kimon Pavloviçi Veledi Mösyö Pavloviçi	Bağçe kapuda lokantacı	Sorb Ağob'ta peder ve valide ve bir biraderi ile birlikte mukimdir
Armand veledi Möris	Beyoğlu'nda terzi	Birusa sokağında galav ani apartmanında 28 numarada mukim
Salvador Turakoplu veledi Cozeb	Büyük derede otel derini mütaciri	Hüseyin Ağa sokağında beş numaralı hanede familya ve kerime ve mahdumu ile beraber olarak mukimdir.
Kamiririç veledi Ruberif	Reji nezaretinde veznedar	Bekar? sokağında 18 numara
Çiçero veledi Pançimin	Bahriye inşaat mühendisi	Sıra Serviler caddesinde Aruzlar sokağında 3 numara
Artur Nayası	Osmanlı Bankası müdürü	Ayas paşa caddesinde bila numara hanede
Hanri veledi Mikail Cohun	Türkiye Bankası idari muavini	Elma dağında turna sokağında Azaryan apartmanında
Emil veledi Gonasil	Rumeli şimendiferi	Bayram sokağında otuz altı numaralı hanede zevce ve validesiyle beraber

Alveis Bukar	Elektrikçi	Karnadola sokağında yirmi dokuz numarada peder ve biraderiyle birlikte mukim
Ağobyan veledi Ohannis	Halı tüccarı	Ayas paşa caddesinde 34 numaralı hanede valide ve üç mahdumuyla beraber
Arı Kalust	Armatör ve nuğa fabrikası vekili	Cihangirde tavukçu yokuşunda 3 numaralı hanede
Jözef veledi Luk	Galatada monitör gazetesinde	Taşçılar caddesinde 62 numaralı hanede
Mösyö Komir Paç	İngiltere kunpalarya baş katibi	Soğancı sokağında futyadis apartmanında
Sör Liyamir	Osmanlı Bankası havale kalemi mümeyyizi	Şişlide Hacı İbrahim sokağında 16 numaralı hanede mukim
Alpin Ramizey	Galatasaray Reji İdaresi muhasebecisi	Şişli'de İzzet Paşa sokağında 49 numaralı hanede
Çonnok	Tersane-i amire miralaylığından mütekaid	Pangalıtda Hacı Mansur sokağında 36 numaralı partmanda
Adolf Simons	Silahçı	Pangaltı Feriköy baruthane caddesi
Mösyö Henri İstevon veledi Samuel	Harbiye ve Bahriye Nezaretleri top vesaire müteahidi	Bebek'de Hisar caddesinde kayalarda Yılanlı Yalı
Mösyö Alfred Salar	İstanbul'da Şahin pazarında Lanbagater sigorta kumpanyasında direktör muavini	Bebek'de Fransızlar mektebi karşısında papazların hanesinde sakini
Mösyö Robin Macasitar	Sirkeci'de komisyoncu	Büyük Bebek'de Ayazma caddesinde mukim
Artur piker	Teke Konağında ve İstanbul posta hane civarında mağaza sahibi	Hisarda Paşmakçı Şecaaddin Mahallesi Zeki Paşa sahilhanesinde
Jorj Noel Piker	Beyoğlu'nda Piker mağazasında kâtip	Rumeli Hisarı'nda Meydan mahallesinde sakindir
Mösyö Mayd Levon Edvarsi	İstanbul da Delizzade hanında komisyoncu	Bebek'de Kayalar caddesinde sakindir
Mösyö Vital ve Şürekası	Samatya merkezinde Demirhane caddesi 18 numara deri fabrikası	Moda'da sakindir